

Filip Musiał

Kraków

Dorobek naukowy Instytutu Pamięci Narodowej
Oddziału w Krakowie

Oddział Instytutu Pamięci Narodowej w Krakowie powstał jesienią 2000 r. i jest jednym z największych oddziałów IPN w kraju. Jego pracami kierowali kolejno dr hab. Janusz Kurtyka (2000–2005) i prof. dr hab. Ryszard Terlecki (2006–2007), a od 2007 r. funkcję dyrektora sprawuje dr Marek Lasota.

Badania nad najnowszą historią Polski podejmowane przez OIPN w Krakowie koncentrują się wokół dziejów politycznych PRL, ze szczególnym uwzględnieniem działalności komunistycznego aparatu represji. Zgodnie z ustawą o IPN główny ciężar realizacji projektów naukowych spoczywa na Oddziałowym Biurze Edukacji Publicznej, w nim zaś przede wszystkim na Referacie Badań Naukowych, choć w minionych latach w przedsięwzięcia badawcze angażowali się także pracownicy Referatu Edukacji Historycznej OBEP oraz pracownicy innych merytorycznych pionów krakowskiego OIPN — Oddziałowego Biura Archiwizacji i Udostępniania Dokumentów, Oddziałowego Biura Lustracyjnego (utworzonego w 2007 r.) oraz Oddziałowej Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu.

Pracami OBEP kierował początkowo prof. dr hab. Ryszard Terlecki (2000–2006), następnie dr Wojciech Frazik (2006–2012), a później funkcję naczelnika biura objął dr Maciej Korcuć. Kierownikami Referatu Badań Naukowych byli dr hab. Zdzisław Zblewski (2000–2006), dr hab. Filip Musiał (2006–2012), a obecnie pracami referatu kieruje dr Michał Wenklar.

Badania naukowe podejmowane przez OIPN w Krakowie prowadzone są, z jednej strony, w ramach projektów centralnych i ponadregionalnych — realizowanych równocześnie we wszystkich lub w kilku oddziałach IPN oraz w centrali, z drugiej zaś — w zakresie projektów oddziałowych dotyczących jedynie Małopolski. Efektem tej działalności było wydanie w latach 2000–2011 w oddziałowej serii wydawniczej siedemdziesięciu publikacji zwartych: monografii, wydawnictw zbiorowych i pokonferencyjnych, edycji źródeł, a kolejne kilkanaście opublikowali pracownicy krakowskiego OIPN w centralnej serii wydawniczej IPN lub nakładem innych instytucji i wydawnictw. Właśnie publikacje zwarte są podstawą prezentowanego poniżej opisu zainteresowań badawczych pracowników oddziału. (Pełna bibliografia za lata 2000–2010 dostępna jest w Internecie²²⁹).

Pierwszy dyrektor OIPN w Krakowie, dr hab. Janusz Kurtyka, ceniony mediewista, w badaniach nad historią najnowszą koncentrował się na zagadnieniach opozycji i oporu w latach 1944–1956²³⁰. Jego następca, prof. dr hab. Ryszard Terlecki, zgłębiał historię polskiego uchodźstwa²³¹, aparatu represji²³², w tym jego aktywności wobec środowiska akademickiego²³³, a także opozycji i oporu w latach siedemdziesiątych i osiemdziesiątych²³⁴, oraz politykę władz „ludowej” Polski w stosunku do Kościoła katolickiego²³⁵. Obecny dyrektor

²²⁹ Zob. www.ipn.gov.pl/portal/pl/265/17925/Wykaz_publicacji_pracownikow_Oddzialu_IPN_w_Krakowie.html [dostęp: 10.02.2012].

²³⁰ J. Kurtyka, *Z dziejów agonii i podboju. Prace zebrane z zakresu najnowszej historii Polski*, red. W. Frazik, F. Musiał, Kraków 2011. Zob. także W. Bukowski, W. Frazik, F. Musiał, *Bibliografia prac Janusza Kurtyki*, „Zeszyty Historyczne WiN-u” 2010, nr 32–33 (*Historia i pamięć. Księga dedykowana Januszowi Kurtyce*). W latach 1994–2010 Janusz Kurtyka był redaktorem naczelnym „Zeszytów Historycznych WiN-u”.

²³¹ Zob. np. *Aparat bezpieczeństwa wobec emigracji politycznej i Polonii*, red. R. Terlecki, Warszawa 2005.

²³² Zob. np. R. Terlecki, *Miecz i tarcza komunizmu. Historia aparatu bezpieczeństwa w Polsce 1944–1990*, Kraków 2007.

²³³ Zob. np. idem, *Profesorowie UJ w aktach UB i SB*, Kraków 2002.

²³⁴ Zob. np. idem, *Uniwersytet Latający i Towarzystwo Kursów Naukowych 1977–1981*, Kraków–Rzeszów 2000.

²³⁵ Zob. np.: „...Do prześladowania nie daliśmy powodu”. *Materiały z sesji poświęconej procesowi Kurii krakowskiej*. Kraków 3 II 2003, red. R. Terlecki, Kraków 2003; *Kościół katolicki w czasach komunistycznej dyktatury. Między bohaterstwem a agenturą*. *Studia i materiały*, t. I, red. R. Terlecki, J. Szczepaniak, Kraków 2007; *ibidem*, t. II, red. idem, Kraków 2008. Bibliografia prac Ryszarda

OIPN w Krakowie, dr Marek Lasota, prowadził badania nad działaniami władz komunistycznych wobec Kościoła katolickiego²³⁶.

Naczelnik OBEP dr Maciej Korcuć wydał ważną monografię podziemia zbrojnego w Małopolsce w latach 1945–1947²³⁷, opracował też pierwszą część biografii Józefa Kurasia „Ognia”²³⁸, jest również współautorem monografii zakopiańskiej „Solidarności”²³⁹. Obok pracy naukowej prowadzi aktywną działalność popularyzatorską²⁴⁰.

Dr Grzegorz Baziur, zatrudniony w OIPN w Krakowie w latach 2000–2005, wydał monografię opisującą aktywność Armii Czerwonej na Pomorzu Gdańskim w latach 1945–1947²⁴¹, prowadził też badania nad historią powojennej konspiracji młodzieżowej w Małopolsce, których efekty opublikował już po odejściu z IPN jako pracownik naukowo–dydaktyczny Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej im. rtm. Witolda Pileckiego w Oświęcimiu²⁴².

Zainteresowania naukowe dr. Tomasza Domańskiego (Delegatura IPN w Kielcach) dotyczą przede wszystkim dziejów II wojny światowej, m.in. jest on współautorem monografii ukazującej zbrodnie niemieckie na ziemi kieleckiej²⁴³. Drugim obszarem jego penetracji badawczych są dzieje Polski w XIX w.²⁴⁴

Sebastian Drabik prowadzi prace związane z funkcjonowaniem struktur PZPR w woj. krakowskim²⁴⁵ oraz ceremoniałami właściwymi władzy komunistycznej.

Terleckiego zob. *Nie ma wolności bez pamięci. Księga jubileuszowa dedykowana Profesorowi Ryszardowi Terleckiemu*, red. W. Bernacki, Z. Nawrocki, W. Pasierbek, Z. K. Wójcik, Kraków 2009. Profesor Terlecki był równocześnie pracownikiem naukowym Akademii Ignatianum w Krakowie oraz Polskiej Akademii Nauk, gdzie jego zainteresowania badawcze obejmowały także historię oświaty i wychowania.

²³⁶ Zob. np.: *Kościół katolicki w czasach komunistycznej dyktatury. Między bohaterstwem a agenturą. Studia i materiały*, t. III, red. M. Lasota, J. Szczepaniak, Kraków 2010; F. Musiał, M. Lasota, *Kościół zraniony. Sprawa ks. Lelity i proces Kurii krakowskiej*, Kraków 2003. Zob. także M. Lasota, *Donos na Wojtyłę. Karol Wojtyła w teczach bezpieki*, Kraków 2006.

²³⁷ M. Korcuć, „Zostańcie wierni tylko Polsce...”. *Niepodległościowe oddziały partyzanckie w Krakowskim (1944–1947)*, Kraków 2002; A. Ptak, M. Korcuć, *Żołnierze porucznika Wądołnego*, Kraków 2001.

²³⁸ M. Korcuć, *Józef Kuras „Ogień”*. *Podhalańska wojna 1939–1945*, Kraków 2011.

²³⁹ M. Korcuć, J. Szarek, *Zakopiańska „Solidarność” 1980–1989*, Zakopane 2006.

²⁴⁰ Zob. np.: W. Bernacki, H. Głębocki, M. Korcuć, F. Musiał, J. Szarek, R. Terlecki, *Komunizm w Polsce*, Kraków 2005; A. Dziurok, M. Korcuć, F. Musiał, J. Szarek, R. Terlecki, *Kronika komunizmu w Polsce*, Kraków 2009; M. Korcuć, F. Musiał, J. Szarek, *Po dwóch stronach barykady PRL*, Kraków 2007; M. Korcuć, J. Szarek, P. Szubarczyk, J. Wieliczka–Szarkowa, *W cieniu czerwonej gwiazdy. Zbrodnie sowieckie na Polakach (1917–1956)*, Kraków 2009. Maciej Korcuć jest jednocześnie pracownikiem Akademii Ignatianum w Krakowie, gdzie jego badania obejmują także dzieje III Rzeczypospolitej.

²⁴¹ G. Baziur, *Armia Czerwona na Pomorzu Gdańskim 1945–1947*, Warszawa 2003.

²⁴² Idem, *Wierni Polsce Niepodległej. Antykomunistyczna konspiracja młodzieżowa w województwie krakowskim w latach 1945–1956*, Kraków 2010.

²⁴³ T. Domański, A. Jankowski, *Represje niemieckie na wsi kieleckiej 1939–1945*, Kielce 2011.

²⁴⁴ T. Domański, *Udział duchowieństwa diecezji kieleckiej w rozwoju czytelnictwa i bibliotek parafialnych na przełomie XIX i XX wieku*, [bmw] 2007.

²⁴⁵ Zob. np. S. Drabik, „Mikroświat”. *Komitet Wojewódzki PZPR w latach 1956–1975*, w: *Władza w PRL. Ludzie i mechanizmy*, red. K. Rokicki, R. Spałek, Warszawa 2011.

Zainteresowania naukowe dr. Wojciecha Frazika skupiają się na problematyce powojennego oporu i opozycji²⁴⁶, zagadnieniach łączności między krajem a emigracją w latach 1939–1952²⁴⁷, a także na historii komunistycznego aparatu represji²⁴⁸.

Dr Teodor Gąsiorowski wydał monografię Obwodu Przeworsk SZP–ZWZ–AK²⁴⁹, ponadto zajmuje się historią opozycji i oporu społecznego w Małopolsce w latach 1939–1956, ze szczególnym uwzględnieniem dziejów II wojny światowej²⁵⁰ i biografistyki²⁵¹.

Głównym obszarem poszukiwań badawczych dr. hab. Henryka Głębockiego są dzieje Małopolski w latach siedemdziesiątych i osiemdziesiątych, ze szczególnym uwzględnieniem historii opozycji i zwalczania jej przez komunistyczny aparat represji²⁵².

Prace Marzeny Grosickiej (Delegatura IPN w Kielcach) poświęcone są dziejom ruchu ludowego²⁵³ oraz opozycji i oporowi społecznemu na Kielecczyźnie w latach osiemdziesiątych²⁵⁴.

Monika Litwińska bada historię opozycji i oporu społecznego w Małopolsce w latach osiemdziesiątych, przygotowuje przy tym monografię Ruchu „Wolność i Pokój”²⁵⁵.

²⁴⁶ M.in. w latach 2001–2010 był zastępcą redaktora naczelnego, a od śmierci Janusza Kurtyki jest redaktorem naczelnym „Zeszytów Historycznych WiN-u”, a także członkiem redakcji słownika biograficznego *Konspiracja i opór społeczny w Polsce 1944–1956* (redaktorem prowadzącym II t.).

²⁴⁷ M. Celt, *Z Retingerem do Warszawy i z powrotem. Raport z podziemia 1944*, oprac. W. Frazik, Łomianki 2006.

²⁴⁸ W. Frazik, F. Musiał, M. Szpytma, *Twarze krakowskiej bezpieki. Obsada stanowisk kierowniczych Urzędu Bezpieczeństwa i Służby Bezpieczeństwa w Krakowie. Informator personalny*, Kraków 2006 (zob. także wyd. 2 zmienione, Kraków 2006); W. Frazik, F. Musiał, M. Szpytma, M. Wenklar, *Ludzie bezpieki województwa krakowskiego. Obsada stanowisk kierowniczych Urzędu Bezpieczeństwa i Służby Bezpieczeństwa w latach 1945–1990. Informator personalny*, Kraków 2007 (zob. także wyd. 2 zmienione i uzupełnione, Kraków 2009). Wojciech Frazik jest też członkiem redakcji periodyku naukowego „Aparat Represji w Polsce Ludowej 1944–1989”. Bibliografia jego prac zob. www.ipn.gov.pl/portal/pl/328/9136/?poz=update=1 [dostęp: 10.02.2012].

²⁴⁹ T. Gąsiorowski, *Obwód Przeworsk SZP–ZWZ–AK 1939–1944/45*, Kraków 2009.

²⁵⁰ Jest m.in. głównym autorem portalu internetowego „Małopolska w II wojnie światowej”, zob. www.malopolskawiiwojnie.pl; w latach 1996–2003 był jednym z redaktorów naukowych serii wydawniczej „Okręg krakowski AK w dokumentach” (wydano 3 tomy), a od 1995 r. serii wydawniczej „Tak było... Sybiracy”, wydawanej przez Komisję Historyczną Związku Sybiraków Oddział w Krakowie (do 2009 r. wydano 14 tomów).

²⁵¹ Jest m.in. redaktorem *Małopolskiego słownika biograficznego uczestników działań niepodległościowych 1939–1956*.

²⁵² Zob. np. H. Głębocki, *Policja tajna przy robocie. Z dziejów państwa policyjnego w PRL*, Kraków 2005. Henryk Głębocki jest jednocześnie pracownikiem naukowo–dydaktycznym Instytutu Historii UJ, gdzie jego aktywność naukowa obejmuje także dzieje dziewiętnastowiecznej Rosji. Zob. np.: idem, *Fatalna sprawa. Kwestia polska w rosyjskiej myśli politycznej (1856–1866)*, Kraków 2000; idem, *Kresy Imperium. Szkice i materiały do dziejów polityki Rosji wobec jej peryferii (XVIII–XXI wiek)*, Kraków 2006; idem, „Diabeł Asmodeusz” w niebieskich binoklach i kraj przyszłości. Hr. Adam Gurowski i Rosja, Kraków 2012.

²⁵³ Zob. np. M. Grosicka, *Napad za wiedzą UB? Wokół rozwiązania Zarządu Powiatowego PSL w Sandomierzu*, „Zeszyty Historyczne WiN-u” 2011, nr 34.

²⁵⁴ Zob. np. M. Grosicka, R. Śmietanka–Kruszelnicki, *NSZZ „Solidarność” Region Świętokrzyski*, w: *NSZZ „Solidarność” 1980–1989*, t. VI: *Polska Południowa*, red. Ł. Kamiński, G. Waligóra, Warszawa 2010.

²⁵⁵ Zob. np. M. Litwińska, G. Waligóra, *Ruch „Wolność i Pokój” 1985–1989*, w: *ibidem*, t. VII: *Wokół „Solidarności”*, red. *ibidem*, Warszawa 2010.

Dr Joanna Lubecka opracowuje monografię o zbrodniach niemieckich w Małopolsce²⁵⁶, zgłębia także problematykę niemieckiej polityki historycznej²⁵⁷.

Zainteresowania naukowe Marcina Kasprzyckiego koncentrują się wokół dziejów opozycji i oporu w latach siedemdziesiątych i osiemdziesiątych²⁵⁸, a także historii Sądecczyzny w drugiej połowie XX w.²⁵⁹

Dr Monika Komaniecka od wielu lat prowadzi badania nad strukturą i działalnością pionów pomocniczych UB–SB w Krakowie, czego efektem jest edycja źródłowa zawierająca instrukcje pracy pionów pomocniczych²⁶⁰ oraz przygotowywane kolejne wydawnictwa źródłowe, a także monografia.

Edyta Krężolek (Delegatura IPN w Kielcach) zajmuje się naukowo aktywnością komunistycznego aparatu bezpieczeństwa wobec środowisk akademickich na Kielecczyźnie²⁶¹ oraz historią społeczną PRL.

Dr Cecylia Kuta uwagę badawczą zwróciła na dzieje środowisk katolickich w Polsce powojennej²⁶², zajmuje się ponadto historią „Solidarności”²⁶³ oraz problematyką kultury niezależnej w drugiej połowie lat siedemdziesiątych i w latach osiemdziesiątych²⁶⁴.

Podstawowym obszarem badań prowadzonych przez ks. prof. dr. hab. Józefa Mareckiego są działania władz komunistycznych wobec Kościoła katolickiego. Obok kilku zredagowa-

---

²⁵⁶ Zob. np. J. Lubecka, *Karanie niemieckich zbrodniarzy wojennych w Polsce*, „Zeszyty Historyczne WiN-u” 2011, nr 34. Joanna Lubecka jest jednocześnie pracownikiem naukowo-dydaktycznym Wyższej Szkoły Europejskiej im. ks. Józefa Tischnera, gdzie obok wymienionych zagadnień prowadzi badania niemcoznawcze.

²⁵⁷ Zob. np. eadem, *The Word at the Service of Political History as Exemplified by the German Narration of World War II Crimes*, w: *Language, Culture and Politics*, red. E. Grodzki, S. Rehman, C. Calma, Florida 2011.

²⁵⁸ *Konfederacja Polski Niepodległej w Krakowie w latach 1979–1990. Wybór dokumentów*, oprac. M. Kasprzycki, Kraków 2009.

²⁵⁹ Zob. np. M. Kasprzycki, *Ludzie bezpieki w powiecie Nowy Sącz. Obsada personalna Powiatowego Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego — Powiatowego Urzędu do Spraw Bezpieczeństwa Publicznego w Nowym Sączu w latach 1945–1956*, Kraków 2009.

²⁶⁰ Zob. np. *Instrukcje pracy pionów pomocniczych Urzędu Bezpieczeństwa i Służby Bezpieczeństwa (1945–1989)*, oprac. M. Komaniecka, Kraków 2010. Zob. także: album R. Ciupa, M. Komaniecka, *Szpiegowski arsenał bezpieki. Obserwacja, technika operacyjna, kontrola korespondencji jako środki pracy Służby Bezpieczeństwa PRL*, Katowice–Kraków 2011; D. Gorajczyk, M. Komaniecka, K. Samsonowska, M. Szpytma, A. Zechenter, *Zbrodnia katyńska — teka edukacyjna*, Kraków–Warszawa 2010 (wyd. 2 poprawione, Warszawa 2010).

²⁶¹ Zob. np. E. Krężolek, *Kontrola operacyjna Politechniki Świętokrzyskiej w Kielcach w świetle sprawy obiektovej „Bem”*, w: *Naukowcy władzy, władza naukowcom. Studia*, red. P. Franaszek, Warszawa 2010.

²⁶² Zob. np. C. Kuta, „Działacze” i „Pismaki”. *Aparat bezpieczeństwa wobec organizacji katolików świeckich w Krakowie w latach 1957–1989*, Kraków 2009.

²⁶³ Zob. np.: NSZZ „Solidarność” *Małopolska w materiałach Służby Bezpieczeństwa. Wybór dokumentów*, oprac. C. Kuta, wstęp J. Szarek, Kraków 2011; D. Suchorowska–Śliwińska, *Dziennik z lat 1981–1985, czyli z zakonspirowanych zapisków solidarnościówki*, red. C. Kuta, Kraków 2011.

²⁶⁴ Zob. np. C. Kuta, *Niezależny ruch wydawniczy 1980–1989*, w: *NSZZ „Solidarność” 1980–1989*, t. II: *Ruch społeczny*, red. Ł. Kamiński, G. Waligóra, Warszawa 2010.

nych publikacji związanych z tym tematem²⁶⁵ wydał monografię działań aparatu bezpieczeństwa wobec zakonów w woj. krakowskim²⁶⁶.

Dr hab. Filip Musiał prowadzi prace naukowe związane z represjami wobec Kościoła katolickiego²⁶⁷, historią podziemia niepodległościowego²⁶⁸ oraz komunistycznym aparatem represji, w tym sądownictwem wojskowym w Małopolsce²⁶⁹, obsadą i działalnością UB–SB w woj. krakowskim²⁷⁰, a także teorią pracy operacyjnej UB–SB²⁷¹. Ponadto jest redaktorem serii wydawniczej poświęconej źródłoznawstwu archiwaliów komunistycznego aparatu represji²⁷², był także współredaktorem antologii myśli antykomunistycznej w Drugiej Rzeczypospolitej²⁷³. Obok aktywności naukowej publikuje prace popularyzatorskie, m.in. jest współautorem syntezy historii Polski 1918–1989²⁷⁴.

²⁶⁵ Jest współredaktorem serii wydawniczej OIPN w Krakowie oraz WAM „Niezłomni” — t. I: *Nigdy przeciw Bogu. Komunistyczna bezpieka wobec biskupów polskich*, red. J. Marecki, F. Musiał, Kraków 2007; t. II: *W obronie Ojczyzny i Kościoła. Komunistyczna bezpieka wobec biskupów polskich*, red. idem, Kraków 2008; t. III: *Ku prawdzie i wolności. Komunistyczna bezpieka wobec kard. Karola Wojtyły*, red. idem, Kraków 2009. Ponadto jest redaktorem naukowym serii wydawniczej OIPN w Krakowie oraz WAM „Kościoł w okowach”. W tej serii pod jego redakcją ukazał się tom *Represje wobec Kościoła w krajach bloku wschodniego. Komuniści przeciw religii po 1944 roku*, red. J. Marecki, Kraków 2011.

²⁶⁶ J. Marecki, *Zakony pod presją bezpieki. Aparat bezpieczeństwa wobec wspólnot zakonnych na terenie województwa krakowskiego 1944–1975*, Kraków 2009 (seria „Kościoł w okowach”). Książkę prof. Marecki jest także pracownikiem naukowym Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II, gdzie publikował wiele prac z zakresu nauk pomocniczych historii oraz historii zakonów w Polsce.

²⁶⁷ Zob. np.: F. Musiał, M. Lasota, *Kościół zraniony. Sprawa ks. Lelity i proces Kurii krakowskiej*, Kraków 2003; *Przeciw religii i Kościołom. Sprawozdania Sekcji 5 Wydziału V Wojewódzkiego Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego w Krakowie 1946–1952*, red. F. Musiał, Kraków 2008. Jest także współredaktorem serii wydawniczej OIPN w Krakowie oraz WAM „Niezłomni”.

²⁶⁸ M.in. od 2001 r. był sekretarzem redakcji, a od 2010 r. jest zastępcą redaktora naczelnego „Zeszytów Historycznych WiN-u”.

²⁶⁹ F. Musiał, *Polityka czy sprawiedliwość? Wojskowy Sąd Rejonowy w Krakowie (1946–1955)*, Kraków 2005; idem, *Skazani na karę śmierci przez Wojskowy Sąd Rejonowy w Krakowie 1946–1955*, Kraków 2005.

²⁷⁰ Idem, *Raj grabarzy narodu. Studia i materiały do dziejów aparatu represji w Polsce „ludowej” 1945–1989*, Kraków 2010; *Strażnicy sowieckiego imperium. Urząd Bezpieczeństwa i Służba Bezpieczeństwa w Małopolsce 1945–1990*, red. F. Musiał, M. Wenklar, Kraków 2009.

²⁷¹ F. Musiał, *Podręcznik bezpieki. Teoria pracy operacyjnej Służby Bezpieczeństwa w świetle wydawnictw resortowych Ministerstwa Spraw Wewnętrznych PRL (1970–1989)*, Kraków 2007.

²⁷² *Wokół teczek bezpieki — zagadnienia metodologiczno-źródłoznawcze*, red. F. Musiał, Kraków 2006; *Osobowe źródła informacji — zagadnienia metodologiczno-źródłoznawcze*, red. idem, Kraków 2008.

²⁷³ *W obronie niepodległości. Antykomunizm w II Rzeczypospolitej*, red. J. Kłoczkowski, F. Musiał, Kraków 2009.

²⁷⁴ A. Dziurok, M. Gałęzowski, Ł. Kamiński, F. Musiał, *Od niepodległości do niepodległości. Historia Polski 1918–1989*, Warszawa 2010 (wyd. 2 poprawione, Warszawa 2011). Zob. także np.: W. Bernacki, H. Głębocki, M. Korcuć, F. Musiał, J. Szarek, R. Terlecki, *Komunizm w Polsce*, Kraków 2005; A. Dziurok, M. Korcuć, F. Musiał, J. Szarek, R. Terlecki, *Kronika komunizmu w Polsce*, Kraków 2009; D. Golik, F. Musiał, *Osądź mnie Boże... Ks. Władysław Gurgacz — Kapelan Polski Podziemnej*, Kraków 2009; M. Korcuć, F. Musiał, J. Szarek, *Po dwóch stronach barykady PRL*, Kraków 2007. Jest także współredaktorem serii wydawniczej OIPN w Krakowie oraz Ośrodka Myśli Politycznej „Z archiwów bezpieki — nieznanne karty PRL”. Filip Musiał jest jednocześnie pracownikiem Akademii Ignatianum w Krakowie.

Zainteresowania badawcze dr Małgorzaty Ptasieńskiej–Wójcik, obecnie pracującej w Biurze Edukacji Publicznej IPN w Warszawie, koncentrowały się wokół dziejów powojennego uchodźstwa polskiego, zwłaszcza we Francji²⁷⁵.

Dr Krystyna Samsonowska, pracownik naukowo–dydaktyczny Instytutu Historii UJ, w okresie zatrudnienia w OIPN w Krakowie prowadziła badania nad losami mniejszości żydowskiej w Małopolsce podczas II wojny światowej²⁷⁶ oraz działaniami komunistycznego aparatu represji wobec uczelni krakowskich²⁷⁷.

Zainteresowania badawcze dr. Zbigniewa Solaka (zm. 2004 r.) — w ramach projektów realizowanych w IPN — koncentrowały się na dziejach „Solidarności”²⁷⁸; jest on ponadto autorem ważnej biografii Michała Romera²⁷⁹.

Roksana Szczypta–Szczęch początkowo zajmowała się zagadnieniami związanymi z represjami wobec Kościoła katolickiego²⁸⁰, w ostatnich latach rozpoczęła zaś systematyczne badania nad strukturą i działalnością Komitetu Zakładowego PZPR w KWMO/WUSW w Krakowie²⁸¹.

Dr Mateusz Szpytma prowadzi badania dotyczące dziejów wsi i ruchu ludowego w Małopolsce²⁸², w ramach których przygotowuje monografię ZSL w latach 1945–1956, podejmuje również tematykę II wojny światowej, będąc autorem głośnych prac o rodzinie Ulmów z Markowej — zamordowanej przez Niemców za pomoc udzielaną Żydom²⁸³. Był także członkiem zespołu opracowującego informator personalny o obsadzie kierowniczej UB–SB w woj. krakowskim²⁸⁴.

---

²⁷⁵ Zob. np. M. Ptasieńska–Wójcik, *Z dziejów Biblioteki Kultury 1946–1966*, Warszawa 2006.

²⁷⁶ Zob. np. K. Samsonowska, *Śmierć za pomoc Żydom. Tragedia rodziny Wiecheciów i Chowaniaków oraz Karoliny Marek*, w: „Kto w takich czasach Żydów przechowuje?...”. *Polacy niosący pomoc ludności żydowskiej w okresie okupacji niemieckiej*, red. A. Namysło, Warszawa 2009; eadem, „Schindler’s List” — a Guidebook. *The Extermination of Cracow Jews*, Kraków 2010.

²⁷⁷ Zob. np. eadem, *Sprawa Operacyjnego Sprawdzenia „Filantropia”*, w: *Strażnicy sowieckiego imperium. Urząd Bezpieczeństwa i Służba Bezpieczeństwa w Małopolsce 1945–1990*, red. F. Musiał, M. Wenklar, Kraków 2009. Krystyna Samsonowska była także współautorką teki edukacyjnej, zob. D. Gorajczyk, M. Komaniecka, K. Samsonowska, M. Szpytma, A. Zechenter, *Zbrodnia katyńska — teka edukacyjna*, Kraków–Warszawa 2010 (wyd. 2 poprawione, Warszawa 2010).

²⁷⁸ *Stan wojenny w Małopolsce w relacjach świadków*, oprac. Z. Solak, J. Szarek, współprac. E. Zajac, Kraków 2001; *Stan wojenny w Małopolsce. Relacje i dokumenty*, oprac. i idem, współprac. H. Głębocki, J. Nowak, A. Roliński, Kraków 2005.

²⁷⁹ Z. Solak, *Między Polską a Litwą. Życie i działalność Michała Romera 1880–1920*, Kraków 2004.

²⁸⁰ Zob. np.: R. Szczęch, *Aparat bezpieczeństwa wobec księży Kościoła rzymskokatolickiego diecezji przemyskiej w latach 1944–1954*, Przemyśl 2006; eadem, „Zniszczyć reakcyjny kler”. *Procesy pokazowe osób współpracujących z oddziałem Jana Totha ps. „Mewa” przed Wojskowym Sądem Rejonowym w Rzeszowie w latach 1949–1950*, Kraków 2009.

²⁸¹ Zob. np. eadem, *Praca ideowo–wychowawcza PZPR w KM MO w Krakowie w latach 1975–1976*, „Zeszyty Historyczne WiN–u” 2010, nr 32–33.

²⁸² Zob. np. Stanisław Mierzwa 1905–1985. *Ludowiec i działacz niepodległościowy*, red. M. Szpytma, Warszawa–Kraków 2011.

²⁸³ Zob. np. M. Szpytma, *The Risk of Survival. The Rescue of the Jews by the Poles and the Tragic Consequences for the Ulma Family from Markowa*, Warszawa–Kraków 2009. Zob. także D. Gorajczyk, M. Komaniecka, K. Samsonowska, M. Szpytma, A. Zechenter, *Zbrodnia katyńska — teka edukacyjna*, Kraków–Warszawa 2010 (wyd. 2 poprawione, Warszawa 2010).

²⁸⁴ W. Frazik, F. Musiał, M. Szpytma, M. Wenklar, *Ludzie bezpieki województwa krakowskiego*.

Uwaga naukowa dr. Ryszarda Śmietanki–Kruszelnickiego (Delegatura IPN w Kielcach) ogniskowała się na zagadnieniach politycznej historii Polski lat 1945–1956, w tym przede wszystkim na problematyce oporu zbrojnego²⁸⁵, a także na dziejach opozycji i oporu społecznego na Kielecczyźnie w latach osiemdziesiątych²⁸⁶.

Dr Michał Wenklar badał dzieje II wojny światowej²⁸⁷, a także opozycji i oporu w PRL, m.in. wydając monografię opozycji i oporu w pow. tarnowskim²⁸⁸ oraz redagując pracę zbiorową o historii KPN²⁸⁹. Był także członkiem zespołu opracowującego informator personalny o obsadzie kierowniczej UB–SB w woj. krakowskim²⁹⁰ i współredaktorem tomu studiów poświęconych działalności UB–SB w Małopolsce²⁹¹.

Zainteresowania badawcze Ewy Zając, pracującej w Referacie Badań Naukowych w latach 2006–2008, a aktualnie zatrudnionej w Oddziałowym Biurze Lustracyjnym, dotyczyły dziejów małopolskiej „Solidarności”²⁹² — m.in. jest regionalnym koordynatorem projektu „Encyklopedia Solidarności”²⁹³ — oraz zagadnień ewidencji operacyjnej SB²⁹⁴.

Dr hab. Zdzisław Zblewski, pracownik naukowo–dydaktyczny Instytutu Historii UJ, w okresie zatrudnienia w RBN OIPN w Krakowie wydał fundamentalną monografię Okręgu Krakowskiego WiN²⁹⁵. Jest on naukowcem wszechstronnym, który oprócz problematyki opozycji i oporu oraz politycznych dziejów PRL²⁹⁶ podejmuje także badania nad historią powszechną²⁹⁷.

Obsada stanowisk kierowniczych Urzędu Bezpieczeństwa i Służby Bezpieczeństwa w latach 1945–1990. Informator personalny, Kraków 2007 (zob. także wyd. 2 zmienione i uzupełnione, Kraków 2009).

²⁸⁵ R. Śmietanka–Kruszelnicki, *Podziemie poakowskie na Kielecczyźnie w latach 1945–1948*, Kraków 2003.

²⁸⁶ Zob. np. M. Grosicka, R. Śmietanka–Kruszelnicki, *NSZZ „Solidarność” Region Świętokrzyski*, w: *NSZZ „Solidarność” 1980–1989*, t. VI: *Polska Południowa*, red. Ł. Kamiński, G. Waligóra, Warszawa 2010.

²⁸⁷ *Ziemiańskie wobec okupacji 1939–1945*, red. M. Wenklar, Kraków 2006.

²⁸⁸ M. Wenklar, *Nie tylko WiN i PSL. Opór społeczny w latach 1945–1956 w powiecie tarnowskim*, Kraków 2009. Zob. także *Koniec jałtańskich złudzeń. Sfałszowane wybory — 19 I 1947*, red. M. Wenklar, Kraków 2007. Michał Wenklar jest także członkiem redakcji „Zeszytów Historycznych WiN–u”.

²⁸⁹ *Konfederacja Polski Niepodległej na drodze do wolności*, red. M. Wenklar, Kraków 2011.

²⁹⁰ W. Frazik, F. Musiał, M. Szpytma, M. Wenklar, *Ludzie bezpieki województwa krakowskiego. Obsada stanowisk kierowniczych Urzędu Bezpieczeństwa i Służby Bezpieczeństwa w latach 1945–1990. Informator personalny*, Kraków 2007 (zob. także wyd. 2 zmienione i uzupełnione, Kraków 2009).

²⁹¹ *Strażnicy sowieckiego imperium. Urząd Bezpieczeństwa i Służba Bezpieczeństwa w Małopolsce 1945–1990*, red. F. Musiał, M. Wenklar, Kraków 2009. Michał Wenklar jest jednocześnie pracownikiem naukowo–dydaktycznym Akademii Ignatianum w Krakowie.

²⁹² Zob. np. E. Zając, *NSZZ „Solidarność” Region Małopolska*, w: *NSZZ „Solidarność” 1980–1989*, t. VI: *Polska Południowa*, red. Ł. Kamiński, G. Waligóra, Warszawa 2010.

²⁹³ Zob.: <http://www.encyklopedia-solidarnosci.pl> (on–line, dostęp 15.02.2012); *Encyklopedia Solidarności. Opozycja w PRL 1976–1989*, t. I, Warszawa 2010.

²⁹⁴ Zob. np. eadem, *akta operacyjne Służby Bezpieczeństwa — wybrane problemy warsztatowe w świetle przepisów i procedur obowiązujących w pionie „C”*, „Zeszyty Historyczne WiN–u” 2003, nr 19–20.

²⁹⁵ Z. Zblewski, *Okręg Krakowski Zrzeszenia „Wolność i Niezawisłość” 1945–1948. Geneza, struktury, działalność*, Kraków 2005.

²⁹⁶ Zdzisław Zblewski jest członkiem redakcji periodyków naukowych „Pamięć i Sprawiedliwość” i „Zeszyty Historyczne WiN–u”.

²⁹⁷ M.in. jest współautorem publikacji zbiorowych *Historia polityczna świata 1901–1945*, Kraków 2004, oraz *Historia polityczna świata 1945–2000*, Kraków 2004.

Obok licznych publikacji naukowych jest również autorem i współautorem ważnych prac popularyzujących polską historię najnowszą²⁹⁸.

Także pracownicy Referatu Edukacji Historycznej aktywnie włączali się w realizowane przez IPN projekty badawcze. Dawid Golik badał dzieje konspiracji zbrojnej na Podhalu podczas II wojny światowej i w pierwszych latach powojennych, wydał interesującą monografię działań partyzanckich na terenie Ochotnicy²⁹⁹. Roman Graczyk realizował projekt badawczy dotyczący działań UB–SB wobec środowiska „Tygodnika Powszechnego”, którego efektem stała się popularnonaukowa monografia³⁰⁰. Elżbieta Jakimek–Zapart przygotowuje biografię Łukasza Cieplińskiego³⁰¹, bada także historię Zrzeszenia „Wolność i Niezawisłość”. Zainteresowania naukowe dr. Jarosława Szarka skupiają się wokół dziejów późnej PRL, zwłaszcza opozycji i oporu w latach siedemdziesiątych i osiemdziesiątych³⁰², jest on także autorem i współautorem licznych opracowań popularyzatorskich³⁰³. Dr Maciej Zakrzewski zajmował się problematyką Polaków ratujących Żydów w czasie II wojny światowej³⁰⁴, ale jego głównym polem badawczym są dzieje myśli politycznej³⁰⁵.

Dr Marcin Chorążki, historyk zatrudniony w Oddziałowej Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu, opublikował monografię ukazującą postawy ziemian pod-

---

²⁹⁸ Idem, *Leksykon PRL-u*, Kraków 2001 (wyd. 2: *Abecadło PeeReLu*, Kraków 2008); A. Dudek, Z. Zblewski, *Utopia nad Wisłą. Historia Peerelu*, Warszawa–Bielsko–Biała 2008.

²⁹⁹ D. Golik, *Obszar opanowany przez „leśnych”. Działania partyzanckie oraz represje aparatu bezpieczeństwa na terenie Ochotnicy w latach 1945–1956*, Kraków 2010. Zob. także albumy: D. Golik, F. Musiał, *Ośądź mnie Boże... Ks. Władysław Gurgacz — Kapelan Polski Podziemnej*, Kraków 2009; D. Golik, *Z wiarą w zwycięstwo... Oddział partyzancki „Wiarusy” 1947–1949*, Kraków 2010. Dawid Golik jest także sekretarzem redakcji „Zeszytów Historycznych WiN-u”.

³⁰⁰ R. Graczyk, *Cena przetrwania? SB a „Tygodnik Powszechny”*, Warszawa 2011.

³⁰¹ Zob. album E. Jakimek–Zapart, *Nie mogłem inaczej żyć... Grypsy Łukasza Cieplińskiego z celi śmierci*, Kraków 2007.

³⁰² *Czy ktoś przebije ten mur? Sprawa Stanisława Pyjasa*, oprac. F. Pyjas, A. Roliński, J. Szarek, Kraków 2001; M. Korcuć, J. Szarek, *Zakopiańska „Solidarność” 1980–1989*, Zakopane 2006; *Stan wojenny w Małopolsce w relacjach świadków*, oprac. Z. Solak, J. Szarek, współprac. E. Zając, Kraków 2001; *Stan wojenny w Małopolsce. Relacje i dokumenty*, oprac. i idem, współprac. H. Głębocki, J. Nowak, A. Roliński, Kraków 2005.

³⁰³ Zob. np.: W. Bernacki, H. Głębocki, M. Korcuć, F. Musiał, J. Szarek, R. Terlecki, *Komunizm w Polsce*, Kraków 2005; M. Korcuć, F. Musiał, J. Szarek, *Po dwóch stronach barykady PRL*, Kraków 2007; J. Szarek, *Czarne juwenalia. Opowieść o Studenckim Komitecie Solidarności*, Kraków 2007; A. Dziurok, M. Korcuć, F. Musiał, J. Szarek, R. Terlecki, *Kronika komunizmu w Polsce*, Kraków 2009; M. Korcuć, J. Szarek, P. Szubarczyk, J. Wieliczka–Szarkowa, *W cieniu czerwonej gwiazdy. Zbrodnie sowieckie na Polakach (1917–1956)*, Kraków 2009; J. i J. Szarkowie, *Kocham Polskę. Historia Polski dla naszych dzieci*, Kraków 2011. Jarosław Szarek jest także współautorem serii wydawniczej Wydawnictwa Rafael „Kocham Polskę. Historia dla najmłodszych” oraz współredaktorem serii wydawniczej OIPN w Krakowie oraz Ośrodka Myśli Politycznej „Z archiwów bezpieki — nieznanne karty PRL”.

³⁰⁴ Zob. M. Zakrzewski, *Anna Koźmińska — jedna z wielu zapomnianych Sprawiedliwych*, w: „Kto w takich czasach Żydów przechowuje?...”. *Polacy niosący pomoc ludności żydowskiej w okresie okupacji niemieckiej*, red. A. Namysł, Warszawa 2009.

³⁰⁵ Zob. np. K.W. Kumaniecki, *W poszukiwaniu suwerena. Wybór pism*, red. B. Szlachta, M. Zakrzewski, Kraków 2006.

czas II wojny światowej na terenie woj. krakowskiego³⁰⁶. Prok. dr Antoni Kura, obecnie pracujący w Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w Warszawie, koncentrował zainteresowania badawcze na dziejach wsi³⁰⁷.

W Oddziałowym Biurze Lustracyjnym badania naukowe nad wojskowym aparatem represji prowadził Bartosz Kapuściak³⁰⁸, aktualnie pracujący w Oddziałowej Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w Katowicach.

Także pracownicy Oddziałowego Biura Archiwizacji i Udostępniania Dokumentów IPN w Krakowie angażowali się w projekty badawcze. Wydali dwa opracowania zbiorowe: informator o zasobie archiwum OIPN w Krakowie³⁰⁹ oraz edycję źródłową ilustrującą sposób prowadzenia teczek ewidencji operacyjnej na księdza (TEOK)³¹⁰. Przygotowali także na płycie CD edycję sprawozdań pionu antywyznaniowego WUBP w Krakowie³¹¹.

Dr Anna Czocher bada przede wszystkim dzieje społeczne, jest autorką ważnej monografii ukazującej codzienność okupowanego Krakowa³¹². Zainteresowania badawcze Marcina Kapusty ogniskują się na powojennych dziejach małopolskiego harcerstwa³¹³. Ryszard Kotarba jest współautorem monografii *Literaci a sprawa katyńska — 1945*³¹⁴, prowadzi także badania związane z represjami niemieckimi i holocaustem w Małopolsce³¹⁵.

W serii wydawniczej krakowskiego OIPN ukazało się również kilka monografii i prac zbiorowych (gdzie autorami byli także naukowcy z IPN) pod redakcją badaczy z innych oddziałów Instytutu oraz historyków zewnętrznych. Były one związane z głównymi projektami realizowanymi przez OBEP IPN w Krakowie, a więc z dziejami powojennego podziemia³¹⁶,

³⁰⁶ M. Chorążki, *Ziemianie wobec wojny. Postawy właścicieli ziemskich województwa krakowskiego w latach 1939–1945*, Kraków 2010.

³⁰⁷ Zob. np. A. Kura, *Aparat bezpieczeństwa i wymiar sprawiedliwości wobec kolektywizacji wsi polskiej 1948–1956*, Warszawa 2006.

³⁰⁸ Zob. np. *Instrukcje pracy kontrwywiadowczej Wojskowej Służby Wewnętrznej wraz z instrukcjami prowadzenia dokumentacji i ewidencji (1957–1990)*, oprac. B. Kapuściak, Kraków 2010.

³⁰⁹ A. Czocher, R. Dyrz, J. Kwilosz, *Informator o zasobie historycznym archiwum krakowskiego Oddziału Instytutu Pamięci Narodowej i zasadach jego udostępniania*, Kraków 2008.

³¹⁰ R. Dyrz, J. Laska, J. Rażny, E. Zajac, *Teczka Ewidencji Operacyjnej na Księdza. Teoria i praktyka pracy operacyjnej SB*, Kraków 2009. Rafał Dyrz jest także członkiem redakcji „Przeglądu Archiwalnego IPN”.

³¹¹ Zob. *Przeciw religii i Kościołom. Sprawozdania Sekcji 5 Wydziału V Wojewódzkiego Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego w Krakowie 1946–1952*, red. F. Musiał, Kraków 2008.

³¹² A. Czocher, *W okupowanym Krakowie. Codzienność polskich mieszkańców miasta 1939–1945*, Gdańsk 2011.

³¹³ Zob. np. W. Hausner, M. Kapusta, *Harcerstwo duchowej niepodległości. Duszpasterstwo harcerskie w dokumentach Służby Bezpieczeństwa i archiwaliach środowisk harcerskich 1983–1989*, Kraków 2009. Marcin Kapusta jest także członkiem redakcji „Krakowskiego Rocznika Historii Harcerstwa”.

³¹⁴ S. M. Jankowski, R. Kotarba, *Literaci a sprawa katyńska — 1945*, Kraków 2003.

³¹⁵ Zob. np. album R. Kotarba, *Niemiecki obóz w Płaszowie 1942–1945*, Warszawa–Kraków 2009.

³¹⁶ T. Balbus, *O Polskę Wolną i Niezawisłą (1945–1948). WiN w południowo-zachodniej Polsce (geneza — struktury — działalność — likwidacja — represje)*, Kraków–Wrocław 2004; A. Dziuba, *Podziemie poakowskie w województwie śląsko-dąbrowskim w latach 1945–1947*, Kraków 2005; *Wokół legendy „Ognia”. Opór przeciw zniewoleniu: Polska — Małopolska — Podhale 1945–1956*, red. R. Kowalski, Nowy Targ 2008.

opozycji³¹⁷ i Kościoła³¹⁸, funkcjonowaniem komunistycznego aparatu represji³¹⁹ oraz zagładą Żydów³²⁰. Pracownicy Referatu Badań Naukowych zatrudnieni w Delegaturze IPN w Kielcach uczestniczyli w powołaniu, we współpracy z Muzeum Historii Kielc, periodyku naukowego „Studia Muzealno–Historyczne”, którego pierwszy tom wydano w 2009 r.

---

³¹⁷ *Chleba i Wolności! Niezłomny Kraków w czasach PRL–u. Materiały z konferencji*, red. A. Gliksman, Kraków 2006; *Drogi do Niepodległości. Polska, Podhale, Zakopane 1945–1989*, Kraków 2005; *Między Sierpniem a Grudniem. „Solidarność” w Krakowie i Małopolsce w latach 1980–1981*, red. T. Gąsowski, współprac. B. Klich–Kluczevska, J. Mierzwa, Kraków 2006.

³¹⁸ P. Mardyla, *Duszpasterstwo w czasach stalinowskich. Władze komunistyczne wobec działalności duszpasterskiej Kościoła rzymskokatolickiego w archidiecezji krakowskiej w latach 1945–1956*, Kraków 2009; *Niezłomni ludzie Kościoła. Sylwetki*, red. J. Żaryn, Kraków 2011.

³¹⁹ I. Dojka, *Zaklamany słownik, czyli żargon funkcjonariuszy bezpieczeństwa PRL*, Kraków 2011; K. Szwagrzyk, *Prawnicy czasu bezprawia. Sędziowie i prokuratorzy wojskowi w Polsce 1944–1956*, Kraków–Wrocław 2005.

³²⁰ *Z przeszłości Żydów polskich. Polityka — gospodarka — kultura — społeczeństwo*, red. J. Wijaczka, G. Miernik, Kraków 2005.